

Vansinnigt vackert och anskrämligt fult på det okända Gotland

Willy
Pettersson

Willy Pettersson arbetar på en bit av det okända Gotland.

Det okända Gotland som är känt för en del – företrädesvis män.

Det okända Gotland där det är vansinnigt vackert men också anskrämligt fult. Där en av öns bästa kantarellskogar finns, det riktigt luktar kantareller. Där Sveriges längsta dass står, med plats för 18 personer i rad.

Willy är allt-i-allo, tusenkonstnär, snickare, murare, schaktare... på Tofta skjutfält, vid Blåhäll.

Tofta skjutfält hör till det okända Gotland, åtminstone för oss kvinnor. Vi hade aldrig varit där förut – vi är varken lottor eller bilkåristor. Det finns en byggnad vid förläggningarna på Blåhäll bland de många, där den kvinnliga personalen brukar bo. Eva-huset, kvinno-huset och mycket annat kallas den för. Så ovanligt är det med kvinnor att den fått särskilt namn. I övrigt är det bara män på Blåhäll.

Högg skyttegata

Det var en man som satte igång det hela också. Han hette Urban Lundgren och var löjtnant. 1878 gick han och mätte ut de första linjerna för skjutfältet. Han lät hugga en skyttegata från Marsängen på södra delen av fältet till Blåhälls gamla fiskeläge, en gata som var en halvmil lång och sex meter bred.

– Det här begriper inte ni, här ska Kunglig majestät och Kronan fram! lär

han ha sagt till protesterande Tofta-bor.

Idag har militären andra metoder. Det är inte lika lätt att lura på Tofta-borna ett skjutfält, titta på exemplet Martille. Idag är det också Kronan som begripit att här ska allmänheten fram. Till nästa sommar är det tänkt att skjutfältet ska öppnas för allmänheten. På helgerna, och om ingen skjutning förekommer. Man ska rensa från blindgångare så att det ska bli fritt fram.

Yngve Rosén

Gjorde lampor

Under första världskriget användes förläggningarna bland annat av besättningen från tyska »Albatross». Att de varit på Blåhäll syns fortfarande – de gjorde lampkronor av bajonetterna som fortfarande hänger kvar i en av mässarna.

Under andra världskriget utvidgades Blåhällsförläggningen. Nya matsalar och baracker byggdes, markentieriet byggdes 1940. Då satt mannarna på backen och såg de tyska konvojerna på väg till Finland passera förbi utanför.

– Då var man spänd, säger Knut Fernestam, fanjunkare och tillförordnat

skjutfältsbefäl. Han kom till Blåhäll redan 1938.

Fin cykelväg

Då är det dags för folk att cykla den gamla Strandridarevägen från Ygne till Gnisvärd efter klinten. Då är det dags att titta på Säves grotta, där den första Blåhällsfiskaren bodde för några tusen år sedan. Eller på det gamla fiskeläget, där den siste invånaren bodde i samma lilla bod som sin häst. Då är det dags för folk att plocka Kronans kantareller – att titta på den enorma klippblock vid »Stour-stain» som står på högkant inne i skogen.

Och dags att titta på det som inte är lika vackert – den sönderskjutna och uppkörda heden mellan Suderbys och Blåhäll, de gamla övergivna beskjutna gårdarna, alla kulhål i träden.

Plats för många

Idag är det tre personer som jobbar på heltid på skjutfältet. Förläggningarna, som ligger vid det gamla

fiskeläget, rymmer åtskilligt fler. Där finns matsal och kök, sovsalar, marketentier och mässar. Och Långa Raden, Sveriges längsta utedass.

Förr bodde det fler på området som nu är skjutfält. Där fanns tre byar, runt tre gårdar, Norrgårde, Rangvalds och Nasume. 1878 gjordes planeringen för skjutfältet, och marken köptes in. Mer eller mindre tvångsinköptes, ortsborna fick veta att de inget begrep. Gårdarna som köpts in fick ägarna arrendera i början och bruka som förut. När marken behövdes var det slut med jordbruket.

Likadant var det med fisket. De som fiskade var bönder som hade fiskelotter. De köptes ut och fisket försvann från Blåhälls fiskeläge, där förläggningen byggdes.

**SOCKEN
EXTRA**

Tofta socken

Onsdagen den 20 september 1978

GT-reportrar i Tofta: LOTTA JOHANSSON och EVA SJÖSTRAND